

LAEKVERE POST 100

*Avaldatud ajalehtedes Laekvere Valla Sõnumid veebruar 2016,
Laekvere Valla Sõnumid aprill 2016*

Kirja pani **Andres Nurm**

Esimene teade postsidest Eestimaal pärineb aastast 1532, Muhu saarelt, Koguva külast.

Korrapärane postijaamade töö algas 17. sajandi I poolel. Sama sajandi II poolel hakkasid tööle postkontorid Tallinnas, Narvas, Pärnus, Rakveres, Kuressaares, Haapsalus ja Valgas.

Postijaamad olid Eestis suurte maanteed ääres ja asustati 18. sajandi I poolel, nende vahemaa oli 21-23 versta, s.o. 2 kuni 2,5 tunni hobusõidu kaugusel üksteisest.

1863. a. oli Eestis juba 59 postijaama. Tavaliselt oli postijaam kas ühes majas koos kõrtsiga või siis täitsa kõrvuti.

Meie piirkonnas oli ka tuntud kõrtse-postijaamu nagu Koeru kõrts, Simuna kõrts (põles maha 1951), Põrna kõrts, Pärniku kõrts. Samuti olid kõrtsid ka Aruksel, Voorel Viru-Jaagupi lähedal jm. Rakkes töötas post alates 1877. aastast.

Simuna ja siinse kihelkonna posti võttis vastu kihelkonna palgaline hooldaja – köster Normann. Nii nägi ette ka Simuna kihelkonna konvendi määrus. Pärast posti sorteerimist anti post mõisade ja vallavalitsuste postimeestele selle kohaletoimetamiseks. Enne Rakke posti asustamist käis post Avanduse mõisa.

Postikorraldus Simunas ei vastanud enam aja nõuetele: ei saanud saata rahasaadetisi, tähitud korrespondentsi ega telegramme. Lähim post asus 14 versta kaugusel Rakkes.

Simunas asuv post tahtis hakata teenindama 11 mõisat, 14 kauplust, 5 viinavabrikut, 5 piimaühisust ja 2 vallavalitsust s.o. Avanduse ja Paasvere, ka Simuna kihelkonna keskust, kirikut, doktoraati, apteeki, kaupluseid, riigi viinapoodi ja tööstusettevõtteid.

1912. a. juunikuu 11. päeval saadeti Simuna ja selle ümbruskonna elanike palvel Posti- ja Telegraaf Peavalitsuse ülemale kiri palvega avada Simunas Post. Omaltpoolt lubati võtta oma kanda postijaoskonna kulud, s.o. korter, küte ja kantseleikulud 3 aasta jooksul, samuti postivedu Rakke ja Simuna vahel.

Kirjale oli alla kirjutanud 28 isikut, eesotsas Rohu mõisahärra Lilienfeldiga, kellele järgnesid Simuna Laenu Hoiu Ühisuse esimees Peterson, Simuna Tarvitajate Ühisuse „Edu“ esimees M. Kümnik, Avanduse Piimaühingu ja kindlustusseltsi esindajad, kihelkonna hooldaja Stackelberg - Moora mõisa omanik, Avanduse mõisa omanik Bremen, Paasvere mõisnik parun Maydell, Venevere omanik, Avanduse vallavanem Pärila, tuletõrje salgaülem Liiv, talu- ja majaomanikke, kooliõpetaja, apteeker, kaupmehed jne.

Kirjale reageeriti kiiresti ja juba 11. juulil saatis ringkonna valitseja kirja sellesama ettepanekuga Eesti kubernerile. Järgnes kirjavahetus sellesama ettepaneku kohta ringkonnaülema ja kihelkonna hooldaja vahel ruumide ja postivahetuse tiheduse üle Rakkega.

1913.a. 1. oktoobril läks Simunast Riiga telegramm, et tänasest alates on Simuna postijaoskond avatud. Simuna postile leiti ruumid Leesmanni maja alumisel korrusel.

Samal ajal tehti ka ettepanek luua postiühendus Paasvere vallaga Laekveres. Septembris aga teatas Paasvere vallavalitsus, et ei soovi Simunaga posti vahetada.

Posti hakkas vedama hobustega Rakke ja Simuna vahel Jaan Tamm, palgaga 240 rubla aastas, ühtlasi oli ta Rakke posti palgal.

Väljasõit algas Rakkest hommikul kell 10 ja tagasijõudmine Rakkesse õhtul pool kuus, vastavalt postivagunite nr 39 ja 40 läbisõiduaegadele.

Postitalud olid Hirlas, Võiveres, Sootiigil, Liinemõisas, Pudiveres, Orgusel, Määris, Kissas, Sireveres, Padus ja Rohus.

Laekveres hakkas postioperatsioone toimetama Laekvere vallavalitsus 1911. aastal.

Juba 1912. aastal on olemas ka kalendertempel kirjaga „PASTFERSKOJE VOLOSTNOE PRAVLENIJE-ESTLAND“.

1916.a 1. jaanuaril avati Laekvere postijaoskond, mille asukohaks jäi vallamaja praegusel Kesk tänaval.

Eesti postivõrku lülitati Laekvere alles 1922. aasta 1. juulil.

Postiametnik oli vallamajas vallasekretär.

1923. a. 19. veebruaril avati Veneveres postijaoskond ja see asus Venevere vallamajas.

Venevere posti ülem oli Freienthal, Laekvere posti ülem Freiberg.

Seega võib Laekvere postsidejaoskond pidada oma 100. aastast või isegi enamat tööjuubelit 2016. aastal.

Alates 1925. aastast, kui avati autobussiliin Paasvere – Rakke - Koeru, mille omanik oli Rakke mees Peeter Dulf (Tulf), hakati posti vedama Simunasse ja Laekveresse bussiga. Buss sõitis kooskõlas rongiaegadega Rakke raudteejaamas, nii et reisijad said rongile ja ka tagasi bussi peale, samal ajal veeti ka bussiga posti.

1939.a. 1. aprillist läks see bussiliin ja ka Muuga - Rakvere liin uue omaniku Johannes Arak`u kätte. Ühtekokku oli Rakvere ärimehel Arakul 17 omnibussi. Need bussid olid erinevate suurustega, vastavalt reisijate arvule. Sellest ettevõttest sai alguse Rakvere bussipark, kui 1940. aastal Araku ettevõtte riigistati.

Muuga buss sõitis Tallinna rongi ajaks Rakvere raudteejaama hommikul, päeval käis suviti Võsul ja õhtul alustas tagasisõitu Muuga poole.

Postivedu Laekvere ja Simuna piirkonnas toimus Rakke raudteejaamast kuni 1944. aastani.

Alates 1945. aastast, s.o. peale sõda, alustati Tamsalu postkontori töökoormuse suurendamist ja postivagunid hakkasid posti vahetama Tamsalu raudteejaamas.

Postkontor asus Tamsalu raudteejaama vastas olevas kivimajas kuni 1970. aastani.

Tamsalus laaditi maha postisaadetised Porkunisse, Väike-Maarjasse, Simunasse, Laekveresse, Veneveresse, Muuka, Rakke, Kilti ja Vajangule.

Sihtkohta toimetati post edasi postihobustega, hiljem juba postiautodega. Postivagunite ärajäämisel 1991. aastal hakati posti vedama ja koguma postiautodega.

Laekveres tegutses postkontor esialgu Paasvere vallamajas, praegusel Kesk tänaval, peale sõda, alates 1945, asus postkontor küla lõpus, Simuna poole sõites vasakut kätt, samuti Kesk tänaval.

1991 kolis postkontor endise meierei teisele korrusele ning kui tekkis Laekvere vald, siis koliti postkontor üle tee uue kolhoosikontori esimesele korrusele Salutaguse tee 1.

Endise postkontori, hoiukassa ja raamatukogu hoone küla lõpus põles ära tulekahjus 1992. aasta septembris.

Esimese vabariigi ajal toimetati posti edasi ka kohalike kaupluste kaudu.

Nii oli Paasveres nn. Risti kauplus, mis asus Paasvere teeristil. Padus oli aga Kuuse kauplus.

Tolle aja kohta räägiti anekdootlikke lugusid. Kord saatnud tütarlaps, ise vähese kooliharidusega, oma peigmehele sinna Kuuse poodi kirja, millel oli aadressiks: Pattu külla, Kuse potti, Treiali perse, oli aga vaja saata Treiali peresse.

Kasutatud kirjandus:

1. ENE – 2 1987
2. EE – 2006
3. „Viru Sõna“ 15. X 1988
4. „Virumaa Teataja“ 30. V 1998
5. R. Ülevaino – Tamsalu – 2007
6. H. Ross – Simuna post – 2005
7. H. Ross – Simuna kihelkonna mõisad VIII

TELEFONSIDE LAEKVERES

Kirja pani Andres Nurm

Esimene teadaolev telegraaf liin Eestis ehitati Peterburist Narva kaudu Tallinna 1855. aastal. 1913. aastal avati regulaarne telefoniside Tallinna ja Narva vahel.

Ei ole küll täpselt teada, millal Laekvere piirkonnas avati telegraafühendus, kuid teada on, et 1928. aasta paiku hakati telegramme edasi toimetama juba telefoni teel. Millal siiakanti jõudsid telefoniliinid, ei ole ka täpselt teada, kuid 1890.-1895. aasta paiku oli see siinmail olemas.

Nii on teada, et Rakkel oli telefoniühendus Avanduse, Rohu ja Rahkla mõisadega. Hiljem oli ka telefoniühendus Simuna, Rakke, Väike-Maarja ja Laekvere vahel.

Samas on huvitav teada, et Avanduse mõisahärra Bremen ja Rohu mõisahärra Huene olid Rakke kaudu ühendatud Kapuga Järvamaal, Liigvalla taga, juba 1892. aastal.

Kasutati seinatelefone, millel kellad peal ja kuuldetoru oli hargil, samas oli mikrofon aparadi esikaanes.

1940. aastal olid telefonid Laekvere piirkonnas 23 abonomendil. 1943 oli Rahklas telefon: A. Valdmaa – Rahkla 9B, V. Vares – Rahkla 9A, R. Tamvere – Rahkla 18 jne.; Padus: V. Kirsipuu – Padu 4; Rohus – Rohu algkool 11B; Sireveres – Ed. Raidma 22A; Sootagusel – A. Peil 22 jne.

Telefoni käsikeskjaamad asusid enamasti ikka postkontori eesruumis ja seal oligi telefoni keskjaam, mida teenindas operaator. Kõne saamiseks pidi abonement paluma operaatorit end ühendada vajaliku inimesega. Siis võttis telefonineiu vajalikud juhtmeotsad ja ühendas need nõutud telefoni omanikuga. Pikemat aega töötanud telefonineiu teadsid juba nõutud numbreid peast ja nii läks kõne saamine „välgukiirusel“.

Kõne lõpetamiseks ühendas operaator end liinile, kui rääkimist ei olnud kuulda, siis küsis üle: „räägite-lahutan“ ja tõmbas pistikud pesadest välja.

Kohalikud käsikommutaatoriga telefonikeskjaamad lõpetasid oma tegevuse 1975. aasta paiku.

Kohe peale seda algas automaatjaamade ehitus nii Simunas, kui veidi hiljem ka Laekveres.

Laekveres haaras uus telefonikeskjaam endise kontori all terve suure saali ruumi. Päeval, kui see töötas, ei olnud muud kuulda, kui ainult pidev klappide klõbin keskjaamas, nii toimus klientidevaheline ühendus. Hiljem asendati see tohutu suur aparaat palju kordi väiksema ja tunduvalt vaiksemaga.

Praegusel ajal on lauatelefonid vaid asutustel ja mõnel üksikul majapidamisel.

Ja siis jõudis järsku kätte mobiiltelefonide ajastu. Praegu ei kujuta noorem põlvkond seda ettegi, et 15 aastat tagasi oli „taskutelefon“ vaid üksikutele kättesaadav.

Praeguse valla territooriumil asusid sidejaoskonnad Rahklas, Muugas, Veneveres ja Laekveres.

Käesoleval ajal (2016.a) töötab veel vaid Laekvere sidejaoskond, teised on kustunud ajaloo hõlma 21. sajandi algusaastail.

Kui kauaks jääb tööle Laekvere posti sidejaoskond, teab vaid EESTI POST või...

Kasutatud kirjandus

1. ENE -2 1987
2. EE – 2006
3. „Viru Sõna“ 15. X 1988
4. „Virumaa Teataja“ 30.V 1998
5. R. Ülevaino – Tamsalu – 2007
6. H. Ross – Simuna post – 2005
7. H. Ross – Simuna kihelkonna mõisad VIII